แนวทาง
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
(ACTIVE LEARNING)
ระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ระดับปฐมวัย

จัดทำโดย	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โทร 0 2288 5774
ปีที่จัดทำ	พ.ศ. 2565
ISBN (e-book)	978-616-564-150-0

คำนำ

แผนแม่บทกฎหมาย อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 กรอบบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย) ระหว่าง 6 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนโยบายรัฐบาลและแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้กำหนดจุดเน้นของการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ให้มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บ่มเพาะ ปลูกฝังวินัย คุณธรรมและค่านิยมที่ดี ด้วยความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา พัฒนา การคิดวิเคราะห์เชิงระบบ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของสมอง

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระยะที่ผ่านมา สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ตามปกติ ส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยที่ต้องเสียโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน เด็กไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การลงมือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนๆ ทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และไม่เต็มตามศักยภาพจากวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ หรือไม่เหมาะสมกับวัย ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมหรือความสามารถน้อยลง หรือพัฒนาการไม่เต็มศักยภาพตามวัย ถือเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาเกิดภาวะสูญเสียทางการเรียนรู้ หรือภาวะถดถอยทางพัฒนาการและการเรียนรู้ (Learning Loss)

ดังนั้น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยเป็นนโยบายเร่งด่วน ด้วยโครงการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต “เด็กปฐมวัย” โดยได้จัดทำเอกสารเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จำนวน 3 เล่ม ประกอบด้วย

เล่มที่ 1 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบภาวะถดถอยทางพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย
เล่มที่ 2 แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย
เล่มที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักวิชาการศึกษาที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ทำให้เอกสารดังกล่าวทั้ง 3 เล่ม สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป

(นายอัมพร พินะสา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

ส่วนที่ 1 บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญ 1
- วัตถุประสงค์ 1
- คำนิยาม 1

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING)

- แนวคิด 2
- ความหมาย 2
- ความสำคัญ 3
- กลยุทธ์ (STRATEGIES) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4
- ลักษณะกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) 4
- แนวทางการจัดการเรียนรู้ (ACTIVE LEARNING) 5

ส่วนที่ 3 ประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING)

- องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) 8
- การจัดห้องเรียนให้ ACTIVE LEARNING 10
- กลยุทธ์สำคัญในการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ 12
- ตัวอย่าง ประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรม ACTIVE LEARNING ด้วยสื่อ LOOSE PARTS 13
- ตัวอย่างแบบสำรวจการจัดมุมประสบการณ์ตามแนวคิด ACTIVE LEARNING 14

เอกสารอ้างอิง 16

คณะผู้จัดทำ 17

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆให้สอดคล้องและบูรณาการกัน และพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 มาตรา 5 การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติ (3) กล่าวว่า “ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีรอบด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษซึ่งกำหนดกรอบบันทึกข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือกับ 6 กระทรวงหลักในการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย) ตั้งแต่ พ.ศ.2565 - 2569 ตลอดจนนโยบายรัฐบาล และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้กำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ในกิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดจุดเน้นของการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยให้มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม บ่มเพาะปลูกฝังวินัย คุณธรรมและค่านิยมที่ดี ด้วยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา พัฒนาการคิดวิเคราะห์เชิงระบบลงมือปฏิบัติ (Enactive) ด้วยประสบการณ์ตามมุมต่าง ๆ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของสมองและจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เห็นแบบอย่างของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น ในปีงบประมาณ 2565 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน (Quick Policy) 10 นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับปฐมวัย คือ นโยบายที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัย และนโยบายที่ 5 Active Learning โดยให้มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่น พัฒนาพ่อแม่ ผู้ปกครองผ่านองค์ความรู้และสื่อสารสร้างความเข้าใจ พัฒนาโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดและโรงเรียนอนุบาลประจำเขตพื้นที่การศึกษาเป็นแกนนำ รวมถึงโรงเรียนที่เปิดการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย จำนวน 25,776 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ และพัฒนาเครื่องมือการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดโครงการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต “เด็กปฐมวัย" เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย เป็นคนดี มีวินัย สำนึกความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคตต่อไป และดำเนินการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับครูปฐมวัยโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูปฐมวัย และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในระดับปฐมวัย ตลอดจนจัดกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อลดภาวะถดถอยทั้ง 4 ด้าน ให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูปฐมวัย และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัยเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในระดับปฐมวัย ตลอดจนจัดกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้กับเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน

คำนิยาม

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หรือการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Hohmann and Weikart, 1995) ซึ่งประกอบด้วย การใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การเลือกและตัดสินใจ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การใช้ภาษา และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
(ACTIVE LEARNING)

แนวคิด

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผ่านการไตร่ตรองจากกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่เชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิม เด็กได้เผชิญกับสถานการณ์และหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้นำความรู้ที่ได้รับมาสร้างเป็นความรู้ใหม่โดยครูจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อ และอำนวยความสะดวกให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย หากเด็กพบปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ ครูจะเป็นผู้ช่วยในการค้นหาคำตอบด้วยการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการใช้ภาษาสร้างสรรค์ให้เด็กได้สืบเสาะหาคำตอบด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เรียนรู้ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การแก้ปัญหาจากการคิด การสื่อความหมายด้วยคำศัพท์คำพูด เพื่อริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ โดยครูจะลดบทบาทของตนเองเป็นเพียงผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

ความหมาย การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในหลายลักษณะ ดังนี้

Bonwell,1991 ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เด็กได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการคือ 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และ 2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

Hohmann and Weikart,1995 ให้ความหมายการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิดและเหตุการณ์ จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

Fedler and Brent,1996 กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง แปลตามตัวก็คือเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว จัดกิจกรรมให้เด็กได้การเรียนรู้โดยการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์, การสังเคราะห์, และการประเมินค่า

สถาพร พฤฑฒิกุล, 2558 ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำกระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือเด็กมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักวิชาการ,2560 ได้กล่าวถึง การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในโปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ได้แก่ 1) การเลือกและตัดสินใจ 2) สื่อ 3) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 4) ภาษาจากเด็ก 5) การสนับสนุนจากผู้ใหญ่

ความหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น **สรุปความหมาย ได้ดังนี้** การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ด้วยการปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เด็กคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ จนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกและตัดสินใจ 2) สือ 3) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 4) ภาษาจากเด็ก 5) การสนับสนุนจากผู้ใหญ่

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกหรือการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) มีความสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ให้เด็กได้เคลื่อนไหวด้วยการเคลื่อนที่ในการปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ความสัมพันธ์ของอวัยวะส่วนต่างๆ ทำให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กผ่านการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือต่างๆ

2. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กได้แสดงความรู้สึกของตนเองให้เหมาะสมกับวัยความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

3. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย โดยครูปรับเปลี่ยนแนวการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เลือกตามความสนใจและความถนัดโดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัว

4. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยมุ่งสร้างให้เด็กมีทักษะการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล ความคิดรวบยอด เพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับต่อไป

5. ส่งเสริมให้ครูปฐมวัยปรับเปลี่ยนแนวการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก

6. สนับสนุนให้ผู้บริหารปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

กลยุทธ์ (Strategies)
ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ทั้งร่างกาย (Physically active) การคิดและสติปัญญา (Intellectually Active) อารมณ์จิตใจ (Emotionally active) และทางสังคม (Socially active) จะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ศาสตร์การสอนประกอบด้วยทฤษฎี หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูปฐมวัยจะต้องศึกษาและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบท โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล

ลักษณะกิจกรรม
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. เป็นกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
3. เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กปฐมวัยบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ สู่ทักษะการคิดวิเคราะห์และ ประเมินค่า
4. เป็นลักษณะกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ความมีวินัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กปฐมวัยเกิดประสบการณ์ตรง จากการได้ลงมือกระทำ
6. เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัยเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
7. เป็นลักษณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กปฐมวัยสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
8. เป็นกิจกรรมที่ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสถานการณ์ให้เด็กปฐมวัยโดยผ่านอ่านหนังสือจากภาพ นิทาน การพูด การฟัง คิดอย่างลุ่มลึก เด็กปฐมวัยจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
9. เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
10. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรงของครูแต่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
11. เป็นกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ พัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ระดับที่สูงขึ้นที่เป็นไปตามวัย
12. เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงเด็กปฐมวัย กับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว
13. เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่
14. เป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กปฐมวัยได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุมีผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอผลงาน
15. เป็นกิจกรรมที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเด็กปฐมวัยกับผู้ครูผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเด็กปฐมวัย

แนวทางการจัดการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ (Active Learning) ครูปฐมวัยสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดประสบการณ์ร่วมกับการสอนและการจัดการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ ได้หลากหลาย ตามบริบทของเด็และของสถานศึกษา ซึ่งครูปฐมวัยควรมีการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประกอบด้วย

1) สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (Materials)
2) การเลือก (Choice)
3) การลงมือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)
4) ภาษาและความคิดจากเด็ก (Language and though)
5) การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (Adult scaffolding)

สำหรับตัวอย่างการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีดังนี้

1. กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมเล่นตามมุม กิจกรรมเกมการศึกษา และ กิจกรรมกลางแจ้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ หรืออุปกรณ์อื่นๆมาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะช่วยให้เด็กเรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

1.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย เล่านิทาน สาธิต ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลงเล่นเกม ท่องคำคล้องจอง ประกอบอาหาร เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ฯลฯ

1.3 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ ตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ ได้รับรู้เกี่ยวกับความงาม และได้แสดงออกทางความรู้สึก และความสามารถของตนเอง การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัด วันละ 3-5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจเน้นให้เด็กคิดและลงมือทำ

1.4 กิจกรรมเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นกับสื่อและเครื่องเล่นอย่างอิสระตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนที่จัดไว้ โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ลักษณะของการเล่นของเด็กมีหลายลักษณะ เช่น การเล่นบทบาทสมมติและเล่นเลียนแบบ ในมุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมวัด มุมเสริมสวย ฯลฯ การอ่านหรือดูภาพในมุมหนังสือ การเล่นสร้างในมุมบล็อก การสังเกตและทดลองในมุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ การเล่นฝึกทักษะต่างๆ ในมุมเครื่องเล่นสัมผัสหรือมุมของเล่น หรือมุมเกมการศึกษา เป็นต้น

แนวทางการจัดการเรียนรู้

1.5 กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มก็ได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ /ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมจับคู่ เกมแยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ฯลฯ การให้เด็กเล่นเกมการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมองด้านการคิด เมื่อเซลสมองถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณต่างๆ เกิดเป็นข้อมูลจำนวนมาก การคิดจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านั้นซึ่งจะกลายเป็นข้อมูลใหม่อีกชิ้นหนึ่งซึ่งซับซ้อนขึ้น การที่เด็กเล่นเกมการศึกษาจึงเป็นการกระตุ้นให้สมองได้จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของข้อมูลแบบใหม่ เมื่อเกิดซ้ำๆ กัน ก็จะเกิดความคงตัวในวงจรร่างแหของเซลสมองนั่นเอง

1.6 กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลัง เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนามที่เด็กได้ปีนป่าย โยกหรือไกว หมุน โหน เดินทรงตัว หรือเล่นเครื่องเล่นล้อเลื่อน การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา การเล่นเกมการละเล่น ฯลฯ

2. การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป (High Scope)

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือผ่านมุมกิจกรรมที่หลากหลายที่มีสื่อและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น มีการส่งเสริมในขณะเด็กวางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ (Do) ทบทวนสิ่งที่ได้ทำ (Review) ครูจะใช้สอนในกลุ่มย่อย เพื่อกระตุ้นพัฒนาการใช้คำถามสนับสนุน และขยายความรู้เด็กไปพร้อม ๆ กับเพิ่มพูนทักษะการสื่อสาร โดยปล่อยให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มการเล่นหรือกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระด้วยตนเอง

3. การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)

เป็นการจัดประสบการณ์ ที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจ โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้หาคำตอบ วางแผนสืบค้นวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบด้วยกระบวนการ วิธีการที่หลากหลายจากประสบการณ์ตรง และวางแผนนำเสนอองค์ความรู้ที่ตนเองสรุปได้ ให้ผู้อื่นได้รับรู้ผ่านการจัดนิทรรศการและสารนิทัศน์

4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning : BBL)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติและการทำงานของสมองที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย หลักการสำคัญในการเรียนรู้ของสมองของเด็กปฐมวัย คือ “เล่นคือเรียน เรียนคือเล่น” ต้องเรียนด้วยความเข้าใจมากกว่าการจำ เรียนรู้จากการสัมผัสจับต้องของจริงไปสู่สัญลักษณ์

5. การเรียนการสอนแบบมอนเทสซอริ (Montessori)

เป็นแนวคิดที่เน้นเด็กเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ความต้องการความแตกต่างระหว่างบุคคล ผ่านประสาทสัมผัสอย่างอิสระ จากสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ (ครู อุปกรณ์ บรรยากาศ) ด้วยการคละอายุ และซึมซับการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ทำให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเองและเกิดพัฒนาการทุกๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

แนวทางการจัดการเรียนรู้

6. การสอนแบบเรจิโอ เอมิเลีย (Reggio Emilia)

เป็นการเรียนการสอนที่เด็กเกิดจากการปฏิสัมพันธ์และบริบทที่เด็กอยู่เป็นตัวกำหนด ซึ่งหมายความว่าชุมชน สภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบจะเป็นตัวกำหนดและมีผลต่อการรับรู้ของเด็ก เช่น อาคารสถานที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม พ่อแม่ เพื่อน หรือแม้แต่สัตว์เลี้ยงก็เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญต่อการรับรู้ของเด็ก

7. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf Education)

เป็นการจัดประสบการณ์ออกมาในรูปแบบบูรณาการ เน้นเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การลงมือทำ การเล่น ทั้งในและนอกห้องเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นให้ความสำคัญกับจินตนาการของผู้เรียนและการกลมกลืนกับธรรมชาติเชื่อมโยงกัน โดยมีครูคอยดูแลและอำนวยความสะดวก

8. การเรียนรู้ภาษาธรรมชาติแบบองค์รวม (Whole Language)

เป็นแนวการสอนแบบสอนภาษาโดยองค์รวมทั้งด้านการฟัง พูดอ่าน เขียน ซึ่งเกิดจากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิจัยทางภาษา ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาการคิดและภาษาของเด็กปฐมวัยในทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและเด็กปฐมวัย

9. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์ปฐมวัย

เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนตามความสนใจของเด็กปฐมวัย เป็นสำคัญการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ตามความถนัดและความสนใจโดยการเรียนรู้และหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยหรืออยากเรียนรู้ด้วยตนเอง โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยตามความถนัดและความสนใจ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการสื่อสารและทักษะทางสังคม

10. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มระดับการศึกษาปฐมวัย

เป็นการจัดสภาพการณ์ให้เด็กปฐมวัย เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Active Learning) ซึ่งใช้การบูรณาการสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการบูรณาการ เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาทั้ง 4 กับชีวิตประจำวันและการทำ อาชีพ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 จัดกิจกรรมให้ท้าทายความคิดของเด็กปฐมวัย เปิดโอกาสให้ เด็กได้สืบค้น นำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกับเนื้อหา เป็นการสร้างประสบการณ์ ผ่านการเล่นและการปฏิบัติให้เห็นจริงควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด ตั้งคำถาม การสืบค้น การรวบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อค้นพบใหม่ๆ และเด็กต้องการโอกาสนำเสนอผลงานที่ผ่านการคิดที่เหมาะสมกับระดับ พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

อย่างไรก็ตามรูปแบบ วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เหล่านี้ มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเดียวกัน คือ ให้เด็กปฐมวัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING)

การจัดประสบการณ์ของเด็กช่วงอายุ 3-6 ปี ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดประสบการณ์จะต้องจัดในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่น (การเล่นอย่างมีความหมาย) เช่น การที่เด็กเล่นบทบาทสมมติในการเล่นขายของ เด็กจะได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาจากการพูดสื่อสารกับเพื่อนในการสลับผลัดเปลี่ยนการเป็นแม่ค้าและลูกค้า ซึ่งเด็กอาจจินตนาการในการพูดขึ้นมาเองหรืออาจจดจำจากผู้ปกครองเมื่อไปตลาด นอกจากจะได้ทักษะทางภาษาแล้ว เด็กยังได้เรียนรู้เรื่องจำนวน การบวก – การลบเลขง่าย ๆ จากการเล่นอีกด้วย ถือเป็นการบูรณาการที่ได้ทั้งทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์ ซึ่งจะจัดเป็นการเล่นแบบมีจุดมุ่งหมายและจะไม่จัดเป็นรายวิชา การจัดประสบการณ์จึงเปรียบเสมือนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านให้กับเด็ก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา มีการบูรณาการการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สำหรับการจัดประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รศ.ดร.พัชรี ผลโยธิน, 2565 ได้กล่าวไว้ว่าการจัดประสบการณ์สำคัญที่จะให้เกิดการเรียนรู้ต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ActiveLearning) ประกอบด้วย

1.สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (Materials)

2.การเลือก (Choice)

3.การลงมือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)

4.ภาษาและความคิดจากเด็ก (Language and though)

5.การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (Adult scaffolding)

1.สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (Materials)

สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (Materials) ในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้จะมีเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เพียงพอและเหมาะสมกับระดับอายุของเด็ก เด็กต้องมีโอกาสและมีเวลาเพียงพอที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างอิสระในการทำกิจกรรมเมื่อเด็กใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงการกระทำต่าง ๆ การเรียนรู้ในเรื่องของความสัมพันธ์ และมีโอกาสในการแก้ปัญหามากขึ้นด้วย สื่อและวัสดุที่หลากหลายมีหลายประเภท เช่น

1. สื่อประเภทวัสดุ มีทั้งวัสดุที่มีผู้ทำสำเร็จรูป ได้แก่ สิ่งพิมพ์ ภาพชุด แผนภูมิ แผนภาพ เทปภาพ เทปเสียงวัสดุที่ครูจัดทำหรือหามาเอง ได้แก่ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น (วัสดุเหลือใช้ วัสดุธรรมชาติ)
2. สื่อ Loose Parts คือวัสดุหลากหลายที่เมื่อให้กับเด็กแล้ว เด็กสามารถสร้างสรรค์วัสดุเหล่านั้นได้ตามความต้องการของตน ด้วยวิธีการของเด็กเอง โดยผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องสอนหรือบอกวิธีการ เด็กสามารถตัดสินใจว่าจะใช้อย่างไร

1.สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (Materials)

สื่อ Loose Parts จะมีคุณค่า คือ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ส่งเสริมการคิดวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาส่งเสริมความสามารถในการคิดจินตนาการพัฒนาเด็กทุกด้าน

ชนิดของ Loose Parts มีหลายประเภท ได้แก่

1.วัสดุธรรมชาติ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ ใบไม้ หิน ดิน ทราย เมล็ดพืช กระดาษกล่อง ม้วนกระดาษ ฯลฯ
2.ประเภทพลาสติก เช่น กระดุม ขวด ลูกปัด เชือก พลาสติก
3.ประเภทโลหะ เช่น กระป๋องน้ำอัดลม ฝาขวด กุญแจ ที่หนีบกระดาษ แม่เหล็ก ช้อนส้อม ฝาขวด ฯลฯ
4.ประเภทผ้า เช่น เชือกผ้า ไหมพรม ผ้าม่าน สำลี ผ้าพันคอ ผ้ากันเปื้อน

2.การเลือก (Choice)

เด็กจะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจากความสนใจและความตั้งใจของตนเอง เด็กเป็นผู้เลือกวัสดุอุปกรณ์และตัดสินใจว่าจะใช้วัสดุอุปกรณ์นั้นอย่างไร การที่เด็กมีโอกาสเลือกและตัดสินใจทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้ใหญ่ที่ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องการเลือกและการตัดสินใจต้องจัดให้เด็กมีอิสระที่จะเลือกได้ตลอดทั้งวันขณะที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันไม่ใช่เฉพาะในช่วงเวลาเล่นเสรีเท่านั้น

3.การลงมือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)

การลงมือกระทำ (Manipulation) เด็กเรียนรู้จากการลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการสังเกต สำรวจ และจัดกระทำกับวัตถุ โดยตรงทำให้เด็กรู้จักวัตถุ หลังจากที่เด็กคุ้นเคยกับวัตถุ แล้วเด็กจะนำวัตถุต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องกันและเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ ผู้ใหญ่มีหน้าที่จัดให้เด็กค้นพบความสัมพันธ์เหล่านี้ด้วยตนเอง

4.ภาษาและความคิดจากเด็ก (Language and though)

ภาษาและการคิด (Child language) เด็กได้เรียนรู้จากการสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง โดยการอธิบาย เล่าเรื่อง และสะท้อนประสบการณ์ตามความเข้าใจ สิ่งที่เด็กพูดจะสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจของเด็ก ในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เด็กมักจะเล่าว่าตนกำลังทำอะไร หรือทำอะไรไปแล้วในแต่ละวัน เมื่อเด็กมีอิสระในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ได้พัฒนาการคิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

5.การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (Adult scaffolding)

การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (Adult scaffolding) ผู้ใหญ่ในห้องเรียนการเรียนรู้แบบลงมือกระทำต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก สังเกตและค้นหาความตั้งใจ ความสนใจของเด็ก ผู้ใหญ่ควรรับฟังเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เด็กจะเผชิญกับประสบการณ์สำคัญซ้ำแล้วซ้ำอีกในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ ประสบการณ์สำคัญเป็นกุญแจที่จำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ของเด็กเป็นเสมือนกรอบความคิดที่จะทำความเข้าใจการเรียนรู้แบบลงมือกระทำเราสามารถให้ คำจำกัดความได้ว่าประสบการณ์สำคัญเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ที่เด็กจะต้องหามาให้ได้โดยการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ คน แนวคิดและเหตุการณ์ สำคัญต่างๆ อย่างหลากหลาย ประสบการณ์สำคัญเป็นกรอบความคิดให้กับผู้ใหญ่ในการเข้าใจการเรียนรู้ของเด็ก สามารถวางแผนการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมและประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างเหมาะสม

เด็กจะได้รับการสนับสนุนการคิดจากครูปฐมวัย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างงาน ส่งเสริมความตั้งใจ การสะท้อน การแก้ปัญหา และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การทำงานร่วมกันจากการเล่นและแก้ปัญหาขณะทำกิจกรรม ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์กับเด็ก หากต้องพูดคุยกับเด็กควรอยู่ในระดับสายตาของเด็ก สนทนากับเด็กทั้งแบบผู้ให้และผู้รับ ปฏิบัติตามความคิดและความสนใจของเด็ก

2. ค้นหาความตั้งใจ ยอมรับการเลือกและการกระทำของเด็ก ใช้สื่อด้วยวิธีเดียวกับวิธีที่เด็กใช้ เฝ้าดูว่าเด็กใช้สื่อทำอะไร และถามถึงความตั้งใจของเด็ก

3. รับฟังและส่งเสริมการคิดของเด็ก โดยฟังขณะที่เด็กทำงานและเล่น สนทนากับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กกำลังทำและกำลังคิด เน้นที่การกระทำของเด็ก แสดงความเห็นซึ่งซ้ำทวน ขยาย และเกิดจากสิ่งที่เด็กพูด หยุดเพื่อให้เด็กมีเวลาที่จะคิดและรวบรวมความคิดเป็นคำพูด รวมทั้งยอมรับคำตอบและคำอธิบายของเด็กแม้ว่าจะ “ผิด”

4. ส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยคอยอยู่ใกล้ ๆ อย่างอดทน ขณะที่เด็กกำลังสำรวจวัตถุอย่างอิสระแสดงความเข้าใจในเหตุการณ์ที่ผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับเด็กพูดถึงความคิด การช่วยเหลือ และการสนทนาของเด็กกับเด็กอื่น ส่งเสริมให้เด็กถามและตอบคำถามของตนเอง

การจัดห้องเรียน ให้ Active Learning

การจัดสภาพแวดล้อม ดำเนินการโดย

1. มีการจัดแบ่งที่ตั้งบริเวณของมุมต่างๆ ในห้องเรียนอย่างเป็นระบบสมเหตุสมผลและบรรยากาศอบอุ่นคล้ายบ้าน
2. บริเวณในแต่ละมุมมีพื้นที่ที่เพียงพอ
3. ห้องเรียนมีความปลอดภัยมีการดูแลรักษาเป็นอย่างดีให้แลดูงามตา
4. มีการจัดวางวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระบบ เด็กสามารถหยิบใช้ได้เองและช่วยเก็บเข้าที่ได้โดยง่าย
5. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ควรจัดหาไว้ในห้องเรียน คือ สื่อที่เป็นของจริง , สื่อสำหรับใช้การสำรวจผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ , สื่อที่ใช้เล่นบทบาทสมมติ , และสื่อวัสดุสำหรับผลิตงานที่เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ วัสดุอุปกรณ์มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและประสบการณ์ของแต่ละคน
6. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำงานและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ พัฒนาการด้านภาษา , การถ่ายทอดความคิด ,การจำแนกและการเรียงลำดับ ,มิติ ,จำนวน ,พื้นที่ ,เวลา ,การเคลื่อนไหว และอารมณ์สังคม

การจัดมุมเล่น ควรจัดมุมเล่นต่างๆ ดังนี้

1. บริเวณพื้นที่ของมุมเล่น ถูกจัดให้เอื้อต่อการเคลื่อนไหว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและการบำรุงรักษาที่ดี เช่น มุมบล็อกและมุมบ้านอยู่ใกล้กัน มุมศิลปะอยู่ใกล้อ่างล้างมือหรือห้องน้ำ มุมของเล่นและมุมหนังสือ อยู่ไกลจากมุมที่มีเสียงดังที่เล่นกลางแจ้งอยู่ใกล้ห้องเรียน
2. พื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนตามความสนใจของเด็ก

มุมบล็อก ควรจัดเตรียมวัสดุเล่นสร้าง วัสดุที่แยกออก และประกอบได้ วัสดุที่บรรจุและเทออก วัสดุที่เล่นสมมติ ภาพถ่ายต่าง ๆ

มุมบ้าน ควรจัดเตรียม วัสดุประกอบอาหารและการรับประทาน วัสดุเล่นสมมุติและเลียนแบบ วัสดุที่เหมือนของใช้ในบ้านที่สะท้อนชีวิตเด็ก อุปกรณ์ประกอบอาหารจริง (ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่) ภาพถ่ายและรายการอาหาร

มุมศิลปะ ควรจัดเตรียมกระดาษ วัสดุระบายสีและพิมพ์ภาพ วัสดุสำหรับ ผูก ติด รัด ตอกวัสดุสำหรับพื้นและทำต้นแบบ วัสดุสำหรับ ปะติด วัสดุสำหรับวาดและตัด

มุมของเล่น ควรจัดเตรียม วัสดุสำหรับจัดกลุ่มและก่อสร้างเล็ก ๆ วัสดุที่แยกออกและประกอบได้ วัสดุเล่นสมมุติ และเกม

มุมหนังสือและมุมเขียน ควรจัดเตรียมหนังสือประเภทต่าง ๆ นิตยสาร วัสดุประกอบการเล่านิทาน และวัสดุสำหรับการเขียน

การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ การจัดเก็บสื่อต่าง ๆ ควรมีการจัดเก็บดังนี้

1. จัดเก็บที่ค้นหาสื่อ หยิบใช้ และเก็บคืนที่เดิมด้วยตนเอง
2. ควรจัดสิ่งที่เหมือนกันจัดเก็บหรือวางไว้ด้วยกัน
3. ภาชนะบรรจุควรโปร่งใส เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายใน และควรมีมือจับเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย
4. การใช้สัญลักษณ์ควรมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก สัญลักษณ์ทำมาจาก สื่อของจริง ภาพถ่าย ภาพสำเนาภาพวาด ภาพโครงร่าง หรือภาพประจุด คำที่เขียนขึ้นประกอบกับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น
5. สื่อควรมีเพียงพอ สนับสนุนการเล่น และสะท้อนชีวิตครอบครัวของเด็ก

กิจวัตรประจำวัน การจัดกิจวัตรประจำวันมีแนวทางจัด ดังนี้

1. ครูจัดกิจวัตรประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอ
2. ควรจัดแบ่งตารางกิจวัตรประจำวันมีสัดส่วนของกิจกรรมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่อย่างเหมาะสม
3. ครูเป็นผู้นำกิจกรรม ในขณะเดียวกัน เด็กมีโอกาสที่จะเป็นผู้ริเริ่ม นำเสนอและปฏิบัติตามความคิดของตนเองด้วย

การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู

1. ครูควรใช้วิธีการสังเกต การใช้คำถาม การพูดทวนซ้ำ และการขยายความในการสื่อสารกับเด็ก
2. ครูควรมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็กอย่างกระตือรือร้น
3. ครูควรรักษาความสมดุลของการสนทนาระหว่างเด็กและครู พูดด้วยน้ำเสียงที่เป็นธรรมชาติและฟังเด็กอย่างตั้งใจ
4. ครูควรสนับสนุนให้เด็กแก้ปัญหาและลงมือกระทำด้วยตนเอง
5. ครูควรสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างเด็ก
6. ครูปฏิบัติตามกฎข้อตกลงของห้องเรียนอย่างมีเหตุผล : ขณะที่เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูนำเข้าไปสู่สถานการณ์การแก้ปัญหาโดยนำกฎ ข้อตกลงมาใช้ร่วมกับเด็ก
7. ครูควรใส่ใจดูแลเด็กทั่วทั้งห้อง : ช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมทั้งห้องไม่ว่าทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ครูมีความตระหนักว่าต้องรับรู้ ดูแลเด็กโดยรวมทั้งหมดเท่า ๆ กัน

การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู / ครูกับผู้ปกครอง

1. ครูควรมีการประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาแลกเปลี่ยนและใช้กระบวนการวางแผนเป็นทีม
2. ครูมีส่วนร่วมในการรับการนิเทศและการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ
3. ครูและทีมงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการจัดการประชุม และการติดต่อสื่อสารที่ดีกับผู้ปกครอง
4. ครูสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ตามโอกาส
5. ครูให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาและช่วยส่งเสริมเด็กที่บ้าน

กลยุทธ์สำคัญ
ในการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้

1. การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก หมายถึง การให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมกับเด็ก เรียนรู้จากเด็ก แบ่งปันอำนาจการควบคุมแก่เด็กอย่างมีเหตุผล

2. สนใจในความสามารถของเด็ก โดยค้นหาความสนใจของเด็ก มองสถานการณ์จากมุมมองของเด็ก ให้พ่อแม่และผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในสิ่งที่เด็กสนใจ วางแผนการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของเด็ก

3. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างแท้จริง โดยแบ่งปันสิ่งที่ตนเองมีกับเด็ก ตอบสนองความสนใจของเด็กด้วยความเอาใจใส่ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่เด็กอย่างถูกต้อง ถามและตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมา

4. การส่งเสริมการเล่นของเด็ก สังเกตและให้ความสนใจกับกิจกรรมการเล่นของเด็ก มีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็กอย่างสนุกสนาน

5. ใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งขณะอยู่ร่วมกัน แก้ปัญหาความขัดแย้งของเด็ก ๆ โดยคำนึงถึงความจริง ความมั่นคงและความอดทน ให้เด็กรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่ตามมา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการแก้ไขความขัดแย้ง ให้เด็กสงบอารมณ์ก่อนและยอมรับความรู้สึกของเด็ก รวมทั้งรวบรวมข้อมูลจากเด็ก เช่น เกิดอะไรขึ้น อะไรเป็นสาเหตุให้เด็กอารมณ์เสีย ย้อนกลับมาถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ให้เด็กช่วยหาวิธีการแก้ปัญหา คอยและสนับสนุนการตัดสินใจของเด็ก

ตัวอย่างการจัดประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดประสบการณ์สำคัญ ครูควรออกแบบการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ สิ่งสำคัญในการจัดประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ในการจัดประสบการณ์ จะต้องจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับเด็กและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อที่เด็กจะได้ฝึกฝนตนเองให้เหมาะกับชุมชนหรือท้องถิ่นรอบ ๆ ตัวเด็ก นอกจากนี้จะต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาตนเองได้อย่างมีศักยภาพและความสามารถ

ตัวอย่างการจัดประสบการณ์สำคัญ กับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

1.ด้านร่างกาย : การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส และการสร้างสิ่งต่างๆ จากแท่งไม้ บล็อกการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยเศษวัสดุ ฯลฯ

: การตระหนักรู้เกี่ยวกับร่างกายตนเอง เช่น การเคลื่อนไหวโดยควบคุมตนเองไปในทิศทาง ระดับและพื้นที่ การเคลื่อนไหวข้ามสิ่งกีดขวาง ฯลฯ

2. ด้านอารมณ์ จิตใจ : การแสดงออกทางอารมณ์ เช่น การพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การเล่นบทบาทสมมติ การทำงานศิลปะ ฯลฯ

3. ด้านสังคม : การดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำหรือแปรรูป แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

4. ด้านสติปัญญา : การใช้ภาษา เช่น การพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การพูดแสดงความคิด ความรู้สึก ความต้องการ การพูดอย่างสร้างสรรค์ในการเล่นและการกระทำต่าง ๆ ฯลฯ

: จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เช่น การรับรู้และแสดงความคิด ความรู้สึก ผ่านสื่อ วัสดุของเล่น ชิ้นงาน การแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผ่านภาษา ท่าทาง การเคลื่อนไหว และศิลปะ ฯลฯ

ตัวอย่าง ประสบการณ์สำคัญกับกิจกรรม Active Learning ด้วยสื่อ Loose Parts

จุดประสงค์	ประสบการณ์สำคัญ	กิจกรรม Active Learning	สื่อ Loose Parts
1. เคลื่อนไหวร่างกายอยู่กับที่อย่างคล่องแคล่ว 2. เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด	1. การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ 2. การรับรู้และแสดงความคิดผ่านวัสดุ	1. นั่งเป็นวงกลม 2. เลือกเด็ก 1 คน เริ่มต้นเคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายและทุกคนทำตาม 3. เด็กที่นั่งข้าง เคลื่อนไหวร่างกาย และทุกคนทำตามจนครบ 4. ทุกคนยืน แต่ละคนถือเชือก เริ่มต้นที่คนใดคนหนึ่งคิดเคลื่อนไหวเชือกอยู่กับที่ โดยคำนึงถึงทิศทางระดับ 5. แต่ละกลุ่มผลัดกันใช้คำพูดเพียงอย่างเดียวอธิบายการเคลื่อนไหวหรือสำดับการเคลื่อนไหว โดยใช้เชือก เช่น ลากรถ เด็กยืนแสดงการเคลื่อนไหวขณะที่เพื่อนอธิบายโดยใช้วัสดุประกอบ	เชือกพลาสติก

หมายเหตุ / การจัดกิจกรรม ACTIVE LEARNING ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ประกอบด้วย 1) สื่อ วัสดุที่หลากหลาย (MATERIALS) 2) การเลือก (CHOICE) 3) การลงมือกระทำกับวัตถุ (MANIPULATION) 4) ภาษาและการคิด (CHILD LANGUAGE) และ 5) การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (ADULT SCAFFOLDING) ในการจัดประสบการณ์ทีสำคัญ ควรมีครบทุกองค์ประกอบ

ตัวอย่าง

แบบสำรวจการจัดมุมประสบการณ์ตามแนวคิด ACTIVE LEARNING

ชื่อโรงเรียน.....**ชั้น** .....

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย √ ในข้อรายการที่ปรากฏ

การจัดพื้นที่

1. พื้นที่น่าอยู่ น่าเข้าไปเล่น ประกอบด้วย
   - ☐ ความนุ่มนวล
   - ☐ สีสันสดใส และพื้นผิวสวยงาม
   - ☐ ความอบอุ่น
   - ☐ มุมถูกกลึงมน ไม่มีอันตราย
   - ☐ วัสดุและแสงธรรมชาติ
2. พื้นที่ถูกจัดแบ่งเป็นที่ตั้งบริเวณของมุมต่างๆ อย่างชัดเจนสมเหตุสมผล เพื่อส่งเสริมการเล่นประเภทต่าง ๆ มุม/พื้นที่ที่ถูกจัดเป็นมุมเล่นต่างๆจะประกอบด้วย
   - ☐ บล็อก
   - ☐ บ้าน
   - ☐ ศิลปะ
   - ☐ ของเล่น
   - ☐ หนังสือและมุมเขียน
3. ☐ พื้นที่เล่นกลางแจ้ง
4. ☐ พื้นที่ถูกจัดแบ่งเป็นที่ทำกิจกรรมกลุ่ม รับประทาน-อาหารนอนพักผ่อนและเก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก

การจัดมุมเล่น

1. บริเวณพื้นที่ของมุมเล่น ถูกจัดให้เอื้อต่อการเคลื่อนไหว โดยคำนึงถึงความปลอดภัย และการบำรุงรักษาที่ดี
   - ☐ มุมบล็อกและมุมบ้านอยู่ใกล้กัน
   - ☐ มุมศิลปะอยู่ใกล้อ่างล้างมือหรือห้องน้ำ
   - ☐ มุมของเล่นและมุมหนังสืออยู่ไกลจากมุมที่มีเสียงดัง
2. ☐ พื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนตามความสนใจของเด็กได้

การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์

1. การจัดเก็บสื่อต่างๆ ส่งเสริมวงจร “ค้นหา - ใช้ - เก็บคืน”
   - ☐ สิ่งที่เหมือนกันจัดเก็บหรือวางไว้ด้วยกัน
   - ☐ ภาชนะบรรจุควรโปรงใส เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายใน และควรมีมือจับ เพื่อให้สะดวกในการขนย้าย
2. การใช้สัญลักษณ์ควรมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก สัญลักษณ์ทำมาจากสื่อของจริง
   - ☐ ภาพถ่าย ภาพสำเนา
   - ☐ ภาพวาด
   - ☐ ภาพโครงร่าง หรือภาพประจุด
   - ☐ คำที่เขียนขึ้นประกอบกับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น
3. ☐ สื่อมีเพียงพอ สนับสนุนการเล่น และสะท้อนชีวิตครอบครัวของเด็ก
4. มุมบล็อก
   - ☐ วัสดุเล่นก่อสร้าง
   - ☐ วัสดุที่แยกออกและประกอบได้
   - ☐ วัสดุที่บรรจุและเทออก
   - ☐ วัสดุเล่นสมมติ
   - ☐ ภาพถ่ายต่างๆ

ตัวอย่าง

แบบสำรวจการจัดมุมประสบการณ์ตามแนวคิด ACTIVE LEARNING

ชื่อโรงเรียน.....**ชั้น** .....

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย √ ในข้อรายการที่ปรากฏ

การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์

5. มุมบ้าน
   - ☐ วัสดุประกอบอาหารและการรับประทาน
   - ☐ วัสดุเล่นสมมติและเลียนแบบ
   - ☐ วัสดุที่เหมือนของใช้ในบ้านที่สะท้อนชีวิตเด็ก
   - ☐ วัสดุเล่นสมมติภาพถ่ายต่างๆ
6. มุมหนังสือและมุมเขียน
   - ☐ หนังสือประเภทต่างๆ
   - ☐ นิตยสาร
   - ☐ วัสดุประกอบการเล่านิทาน
   - ☐ วัสดุสำหรับเขียน
7. พื้นที่เล่นกลางแจ้ง
   - ☐ เครื่องเล่นอเนกประสงค์
   - ☐ ของเล่นที่มีล้อ
   - ☐ วัสดุที่หลวมๆ / ปล่อยแก้ได้ / ขยายได้ / loose materials

เอกสารอ้างอิง

พัชรี ผลโยธิน และ วรนาท รักสกุลไทย.(2562). **ข้อมูลจากเอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดไฮสโคป (HighScope)**

ศิริลักษณ์ วนเก่าน้อย. (2563). **บทเรียนออนไลน์การเรียนรู้แบบ Active Learning**,สืบค้นเมือวันที่ 6 กรกฎาคม 2565.จาก https://sites.google.com/chaiyaphum1.go.th/active-learning/

สถาพร พฤกฒิกุล.(2558).**บทความโครงการจัดการความรู้ เรื่อง"การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning.**ในเอกสารประกอบการเข้าอบรม"คุณภาพผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ Active Learning".มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.กระทรวงศึกษาธิการ.(2561).**คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.กระทรวงศึกษาธิการ.(2560).**หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการ (2563) **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2562) .**แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร. อัมพร พินะสา	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร. เกศทิพย์ ศุภะวานิช	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ดร. วิษณุ ทรัพย์สมบัติ	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางภาวิณี แสนทวีสุข	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย
นางกันยา แสนวงษ์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสาวกมลชนก ผ่านสำแดง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสาวนันทพร ณ พัทลุง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสาวปิยพร สุขเสียง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

คณะทำงาน

นายสุรินทร์ มั่นประสงค์	ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
รองศาตราจารย์พัชรี ผลโยธิน	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย
นางสาววรนาท รักสกุลไทย	ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยา (แผนกอนุบาล)
นางวาทินี ธีระตระกูล	ข้าราชการบำนาญ
นางเอมอร รสเครือ	ข้าราชการบำนาญ
นายอารมณ์ วงศ์บัณฑิต	ข้าราชการบำนาญ
นางรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี	ข้าราชการบำนาญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรวรรณ มีเพียร	ข้าราชการบำนาญ
นางสาวอุทัย ธารมรรค	ข้าราชการบำนาญ
นางจุฬาลักษณ์ พงษ์สังข์	ข้าราชการบำนาญ
นางนิทรา ช่อสูงเนิน	ข้าราชการบำนาญ
นางวรรณภา มังบู่แว่น	ข้าราชการบำนาญ
นางสาวสุทธาภา โชติประดิษฐ์	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
นายสมบัติ เนตรสว่าง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.สระบุรี เขต 1
นายชัยวุฒิ สินธุวงศานนท์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.นครราชสีมา เขต 1
นางสุรัสวดี จันทรกุล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.ปทุมธานี เขต 1
นางหริณญา รุ่งแจ้ง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
นางสาวธิติมา เรืองสกุล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.นราธิวาส เขต 2
นางเพ็ญศรี ศรีรอด ประเทียบอินทร์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.ชุมพร เขต 2
นางสุนิทรา พรมมล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.เชียงใหม่ เขต 1
นางดวงทิพย์ เพ็ชรนิล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.สุพรรณบุรี เขต 1
นางสาวประภานิช เพียรไพฑูรย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.ศรีสะเกษ เขต 3
นางสาวศิวพร นิลสุข	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.กาฬสินธุ์ เขต 1
นางปฤษณา ดำรงค์ชีพ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.พะเยา เขต 2
นายบรรพต ขันคำ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.เชียงราย เขต 1

คณะผู้จัดทำ

คณะทำงาน

นายประชัน แสนใจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.แม่ฮ่องสอน เขต 2
นางสาวชุตินันท์ จันทรเสนานนท์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป.ปราจีนบุรี เขต 1
นางสุพร โขขัด	ครู โรงเรียนอนุบาลตรัง สพป.ตรัง เขต 1
นางสาวจีเรียง บุญสม	ครู โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามเฒ่า สพป.กาญจนบุรี เขต 1
นายกว้าง ผลสุข	ครู โรงเรียนบ้านค้อโนนเพ็ก สพป.ศรีสะเกษ เขต 2
นางจำลองลักษณ์ ก้อนทอง	ครู โรงเรียนชุมชนบึงบา สพป.ปทุมธานี เขต 2
นางสาวปณิตา ศิลารักษ์	ครู โรงเรียนบ้านหนองขาม สพป.ราชบุรี เขต 1
นายวิเชียร มณีโชติ	ครู โรงเรียนบ้านลาแล สพป.นราธิวาส เขต 2
นายสรวุธ ตันเหมนายู	ครู โรงเรียนบ้านโคกยามู สพป.นราธิวาส เขต 2
นางสาวอะวาตีฟ สะมุ	ครู โรงเรียนบ้านสะหริ่ง สพป.นราธิวาส เขต 2
นายวีระยุทธ์ มามะ	ครู โรงเรียนบ้านลาแล สพป.นราธิวาส เขต 2
นางสาวยูเรซ่า กูโน	ครู โรงเรียนบ้านโคกมือบา สพป.นราธิวาส เขต 2
	มิตรภาพที่223
นางสาวฮุสณี ลาเต๊ะบือริง	ครู โรงเรียนบ้านกรือซอ สพป.นราธิวาส เขต 2
นางสาวฮาบีบะห์ ตูแวดือราแม	ครู โรงเรียนบ้านหัวคลอง สพป.นราธิวาส เขต 2

กลุ่มพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน